Те са Катя, Недялко и Златина - наши емигранти в Канада. Тяхното призвание са кръшните народни танци и любовта им към българската традиция ги следва и на хиляди километри далеч от родината. През 2004 г. тримата основават училище за изворни народни хора, в което канят желаещи от всички възрасти да се потопят в уникалния ритъм на народните ни танци. Наричат школото с игривото име „Игранка“ и поставят основите на един от най-родолюбивите клубове зад граница. „Всяко занятие при нас е празник, играе се без почивка и с голямо настроение“, единодушни са и тримата.
Хореографите имат две детски групи - в „Св. Троица“, Торонто, и в „Св. Димитър“, Брамптън.
Представителната група на „Игранка“ пък жъне успехи в поздравителни концерти, празници и семейни тържества. Тримата хореографи споделят на всички, посетили сайта им: „Нашето желание е да увлечем колкото може повече българи от Канада и САЩ по богатото ни народно наследство и да го разпространим още повече сред небългарското население на Североамериканския континент чрез преподаване на български народни танци, празнуване на български обичаи и участие в международни фолклорни празници“.
„Вяра“ се свърза с „Игранка“ и попита основателите й за живота в Канада, за пулса на българската традиция в чужбина и за съдбата на емигранта.

Първа част

СПЕЦИАЛНО ЗА „ВЯРА“

„Игранка“ пренесе България в Канада

✔ В училището за народни танци хореографите Катя, Недялко и Златина вдъхват живот на старите ни обичаи

✔ Перничанката Елена Иванова извива най-кръшните пирински хора в Торонто

Силвия БОРИСОВА

- Г-н Тилев, как възникна идеята за „Игранка“? Какво ви костваше да я осъществите и как направихте първите стъпки?

- Ние и тримата сме бивши танцьори от България и като играехме по хората на различни празници тук, хората първо започнаха да ни молят да им показваме това или онова хоро, после взеха да ни питат защо не вземем да направим една група за народни хора... Истинският подтик обаче дойде, когато се събрахме в малък приятелски кръг с няколко бивши професионални български народни музиканти. С тях се събирахме по къщите си, по хижи и сред природата и те свиреха, а ние играехме буквално по цели нощи. Тогава се замислихме да направим по една такава сбирка всяка седмица в залата на някоя от българските църкви тук. Всички църкви в Канада (и наши, и чужди) разполагат с банкетни зали, които хората от съответните общности ползват като места за събиране, нещо като мегдана на село. Осигуряването на зала ни отне 7 месеца - минахме през много перипетии, унизителни молби и най-вече съпротива от страна на македонците - членове на църковните настоятелства на единствените 3 българо-македонски църкви тогава (огромна тема, може би мястото й не е в това интервю, но просто няма как да не я споменем, защото борбата с тях за една група по народни танци ни костваше много нерви и стъпкано достойнство). С обикновените си македонски събратя обаче се разбираме изключително добре, радват ни се и ни канят специално да ходим на техни празненства.

Обявихме групата като училище за народни хора от всички краища на България и до ден днешен сме верни на обещанието си да даваме по равен брой хора от всяка от шестте етнографски области на страната ни. От македонските хора най-напред дадохме тези, които се играят най-много на тукашните събирания, за да могат нашите ученици, които ходят на тези увеселения, да не се чувстват изолирани, а да се хванат на хорото с другите. Това са на първо място тежкото, след това македонското, ширто, пущеното (още буфското), македонско ръченично и други.

- Разкажете нещо за себе си - откъде сте, отколко време сте в Канада и как се решихте да заминете от България?

- Родовите корени на съпругата ми Катя Тилева са от чирпанските села Рупките и Партизанин, а тя е родена в Чирпан. Аз съм роден в Стара Загора, а моите корени са от хасковското село Добрич и старозагорското село Обручище. Дъщеря ни също е родена в Стара Загора. В Канада сме от 9 години. Не беше никак лесно нито да го решим, нито да го направим, но в България нямахме много избор и това определи посоката ни.

- Какво е чувството да преподавате изкуството на българските народни танци толкова далеч извън пределите на България? Трудно ли е да съхраните българската традиция в чужда страна?

- Играта, а сега и преподаването на български народни хора за нас винаги са били само радост и полет на душата. Дали играем в България, или тук, е без значение. Най ни радва радостта на хората от това, че са се научили да играят. Не можете да си представите какви думи на признателност сме чували както от учениците ни, така и от тези, които ни гледат. Най-често е: „Винаги съм искал/а да мога да стана и да се хвана на хорото, ама пусто като не можех, а ме беше и срам... „ Невероятно усещане е да знаеш, че си отворил клетката, в която е била душата на тоя човек! Това, да правиш другите щастливи, е най-голямото щастие.

- Как протичат вашите занимания, какви хора обучавате и кой е най-любимият им танц?

- При нас идват всякакви хора: различни по възраст, професии, интереси, години в емиграция. Най-възрастният ни хороиграч е Атанас Гесов, на 73 години, от кукушкото село Емборе. Изпратен от родителите си в България като дете, за да бъде спасен от гръцките гонения на българите от Егейска Македония. Най-младите ни играли са по на 3-4 години. За тях най-голяма радост е, като им разреша да удрят тъпана и да надуват гайдата до премала. Не мога да не спомена 8-годишната Надин от Златица, дъщеря на една от танцьорките в представителната ни група Милка Иванова. Това дете научи само с гледане всичките народни хора и хореографирани танци, които играем в училището и в състава, играе ги и ги води с удоволствие и увереност. Страшно й се радваме, обичаме и се гордеем с нея.

От Пиринска Македония деца нямаме, но една от тези, които идват да играят в дните за изворни хора, е Елена Иванова, наполовина петричанка, наполовина софиянка. Тя играе много красиво, с характерния за Пирин стил и е дала на групата две от хората, които играем - македонска четворка и една интересна разновидност на широто.

- Проявяват ли канадците интерес към „Игранка“ и изобщо към българската народна традиция?

- Обикновеният канадец проявява интерес към „Игранка“ едва когато ни види. Не би могло и да бъде иначе - откъде да знае той за нашите хора? Има обаче канадци, които играят т.нар. международни танци - грубо казано, хора от цял свят. Някои от тях играят повече от 40 години; само от българските хора знаят петдесетина, да не говорим за стотиците други от всички континенти. Та доста от тези „международни“ танцьори идват при нас от време на време „да си сверят часовника“. Те, въпреки че играят технически вярно, са учили хората ни от други западняци и, както казват самите те, за тях е ценно да видят духа и енергията, с които тия хора се играят от българи.

Пример за това, как се ражда и развива интересът на канадците към нас, са няколко изяви, които имахме в края на миналата година. Канадци ни гледали на тържеството по случай Димитровден в църквата „Св. Димитър“. Страшно им харесали нашите хора и ни поканиха да играем на годишното тържество на тяхната организация за културна изява на различните народностни общности, живеещи в Торонто. Там ни видяха шефката на Индопакистанската културна асоциация в Онтарио Ясмине Кан и дъщеря й, най-добрата пакистанска певица тук - Сайма Кан. Те ни поканиха веднага да участваме в тяхното новогодишно тържество на 31 декември 2006-а. И навсякъде хората стават на крака с бурни ръкопляскания. Не че съставът ни е на ниво „Филип Кутев“ или „Пирин“, но просто хората, носиите и духът ни са велики!

- Личи, че много държите на традицията. Какви български обичаи се спазват, как се предава културното наследство и какви наши празници се празнуват от българите в Торонто?

- От нашите празници тук се празнуват Нова година, Коледа и Трети март. Последният се празнува само в чисто българската църква „Свети Димитър“, в голф клуба на г-н Канев и в църквата „Свети Кирил и Методий“. Празнуванията в „Св. Димитър“ и голф клуба са изцяло заслуга на семейство Каневи, а празнуването в „Св. Кирил и Методий“ - на г-н Борис Иванов. Тези хора дават и парите, и уредбата на тържествата и винаги канят големи политици на държавно и местно ниво. Другите две църкви - „Св. Троица“ и „Св. Георги“, празнуват само Нова година и патронните си празници.

Едно от нещата, залегнали в нашата мисия, е да отбелязваме българските празници и обичаи. Първия празник, който посрещнахме, беше Лазаруване с буенек, поставен от съпругата ми Катя. Представихме и коледарския обичай, па макар и навръх Нова година. Имаше гайда, криваци, сурвачки, коледарски песни и наричане. Присъстващите се радваха като деца и останаха буквално изумени. Пак по наша идея миналата неделя отпразнувахме и Бабинден. Въпреки че го правим за първи път, се получи много, много хубаво, весело и образователно. За Трифон Зарезан се гласим да обикаляме къщите на нашенци, в които има лози, да ги ръсим с вино, да ги зарязваме и да играем хора. Сега сме огласили, че за първи март или първа пролет ще направим Кукеровден, а след завършека му - седянка с представяне на народни умения като предене на хурка, плетене и др, а след всичко това - увеселение с народна музика и хора. Знаем, че е малко късно за кукери, но нямахме готовност за Васильовден, нито ще успеем за Сирни Заговезни, та ще го направим с две седмици по-късно. В момента имаме десетина мъже и момчета, които с неимоверни усилия се опитват да си направят носии и хлопки. Аз единствен имам 19 звънци, които ще разпределя между повечето от кукерите, та да може всеки да звучи истински. Сега събирам подръчни материали за изработка на черешово топче, за да можем да открием кукеруването с гърмеж, както му е редът. За догодина съм намислил да донеса две малки предни колела от каруца от България, за да стане топчето по-истинско.

Показването на народните ни обичаи събужда народностното съзнание и позаспалия интерес на българите към многовековното ни народно творчество. Започват да се включват все повече хора и това е много радващо и обнадеждаващо. Лека-полека нашите си, истински неща влизат в душите на хората и си лягат на местата.

- Сред българската общност има и малки дечица - какво знаят те за българските обичаи и ще успеят ли да съхранят българското?

- Прави впечатление, че както в България по градовете, така и тук децата не знаят почти нищо за нашите обичаи. Пресъздаването на тези обичаи и празнуването на българските празници въвлича и увлича децата във и по българското. Това е много важно за тях, защото, растейки край тези народни обичаи, празненства и веселби, те неусетно остават (или стават) българи.

- Разкажете нещо интересно за начина на живот на канадците. Какъв е стандартът на живот там?

- Първо, трябва да припомним, че „канадците“ са смесица от имигранти от цял свят - едни дошли по-рано, други по-късно. От наша гледна точка интересното в живота на канадците са празниците. Неворятно пъстри са тези на изконните жители на този континент - т.нар. „първи народи“ - индианците. Нарочни правителствени програми подпомагат възкресяването на народното им творчество и показването му пред всички останали. Всяка народностна общност тук си има свои празници, в които си заслужава човек да участва или поне да види. Има си и свой ден, на който се представят обичаите, облеклото, храната, занаятите, музиката, песните и танците и. Много е пъстро, весело и образователно.

От празниците на британците, които са завоювали Канада от французите преди 300 - 400 години и са наложили езика и културата си като официални, си заслужава да се отбележат Деня на благодарността и Коледа. И двата сега се празнуват семейно, с изобилие от храна и сърдечност. Коледа е невероятно красива със светлините и украсата на всички християнски къщи и въобще на целия град.

Работният ден, заплатите и стандартът на живот зависят от работата на човека, както навсякъде по света. Продавачите и разносвачите на бърза храна например не се радват на особено добър живот поради ниските си заплати. Минималните заплати са около CAD $ 1000 на месец, като това може да не стигне за плащане на наема. При такива заплати е задължително да работят и двамата съпрузи, ако искат да имат храна и облекло. Средната заплата за страната, доколкото знам, е около CAD $ 3000. Оттам нагоре заплатите и съответно качеството на живот растат в зависимост от образованието, професията, стажа и т.н. Например таванът на един квалифициран електротехник е около $ 40 на час. Същите пари вземат и начинаещите до средно напреднали програмисти. Таванът на вторите е малко над $ 100 на час, но това вече е рядкост. За средно семейство, в което работят и двамата съпрузи, купуването на нормална къща, кола, храна, облекло и почивки на Карибите и Южна Америка не са проблем.

- Какви са по характер канадците, каква е народопсихологията им и кое ни отличава от тях? Имат ли допирни точки с характера на българите?

- Канадците, както и всички представители на развитите и материално осигурени общества, са спокойни и приветливи хора, обичащи реда и закона. Общото им с нас и всички народи по земята са желанието им да живеят по-добре; да изучат децата си и да ги видят успели; да осигурят старините си. А, да не забравя - обичат и бирата почти колкото нас.

Следва

Съпругата на Недялко - Катя, се подготвя за Нова година.

„Игранка“ е специален гост на сватбата на Ричард и Ани. И тук българската традиция е уважена. Снимки: Личен архив

Българите в Торонто посрещат новата 2007-а в църквата „Св. Димитър“.

Недялко представи коледарския обичай навръх Нова година.

Българската общност в Торонто празнува Трифон Зарезан.

Недялко има намерение да изработи черешево топче, за да може догодина да открие кукеруването с празничен гърмеж.

21.XII.2006 г. Нашите емигранти честват Коледа в ресторант „Мадера“.

Обичаите ни събуждат народното съзнание и позаспалия интерес на българите към народното ни творчество, казва хореографът.

Кюстендилската кабелна телевизия
КОЛОР СКАТ
75 ПРОГРАМИ СЪС СУПЕРКАЧЕСТВО НВО и Cinemax
ПРЕДЛАГА ВИСОКОСКОРОСТЕН ИНТЕРНЕТ
Най-добрата телевизия!
Тел.: 078/500 05; 078/ 500 06 078/ 500 07

Радио В-99
92 MHz
гр. Гоце Делчев
тел: 0751 / 6 09 52
GSM 0899 189 183
E-mail: radiov99@abv.bg

ГОВОРИ!

вече и on-line www.bumera.bg
Радио Бумеранг
Честота 99.0 FM за градовете Банско и Разлог

ХОТЕЛСКИ КОМПЛЕКС "БАЦ"
За резервации: 0745/6 93 00; 6 93 01; 6 93 02
HOTEL BATS *****
гр.ПЕТРИЧ, ул."Цар Борис III" №48
Web:www.hotelbats.com e-mail:hotelbats@sailing.net

България стилуеар" ООД гр. Дупница
Търси да назначи
гр. Дупница, ул. „VII Рилска дивизия“ 52 (на градинката „Муструков“) тел: 0701 / 5 08 70
✔ технолог
✔ бригадирки
✔ гладачи на преса
✔ квалифицирани шивачки на права, покривна и оверлог машини
✔ настилачи
✔ мъже и жени - кроячи на трико
Осигурен транспорт за селата

Bulgaria, 2850 Petrich, 21 Tzar Boris III Str.; Tel.: (+359 745) 25 162, 22 233, 22 234; Fax: 27 051
email: belatour@mall.bg
✔ хотел 176 легла;
✔ ресторант с лятна градина;
✔ пабибар;
✔ нощен клуб;
✔ бинго;
✔ фитнесцентър;
✔ сауна, тангентор, масаж;
✔ открит плувен басейн;
✔ паркинг.